

6 Slimák popelavý (*Limax cinereoniger*). Tento spíše lesní plž vyhledává vlhké úkryty pod kamením.

7 Zastoupení ekologických preferencí všech druhů plžů nalezených ve velkolomu Čertovy schody od r. 1994. Je patrná jasná převaha druhů otevřené krajiny, největší diverzita je ale na mozaikovitých plochách, které poskytují podmínky druhům z více ekologických skupin. Orig. Š. Podroužková

8 Prouženka jednopásá (*Megaphyllum unilineatum*) žije na teplých, otevřených stanovištích.

9 Okraj lomu s mladými stromy a různým stupněm zápoje vegetace (2022)

10 Lomová stěna se závěsnými pastmi

11 Svinule šestipásá (*Glomeris hexasticha*) snáší i sušší a narušená prostředí.

12 Kriticky ohrožený slíďák Waglerův (*Pardosa wagleri*) svým zbarvením dokonale splývá s vápencovým podkladem.

13 Skálovka velká (*Gnaphosa lucifuga*) – jeden z největších pavouků obývajících velkolom. Snímky P. Dolejše, není-li uvedeno jinak

dosud zjištěno 231 druhů pavouků a 43 druhů plžů (podrobněji v příloze na webu Živy), 18 druhů mnohonožek, 11 druhů sekáčů, 9 druhů stonožek, 7 druhů stejnonožců a dva druhy štírků. Pro srovnání, z celé CHKO Český kras je známo 449 druhů pavouků (Kůrka a kol. 2010), 100 druhů suchozemských plžů (Podroužková a kol. 2020) a 35 druhů mnohonožek (Kocourek 2007). Jak je vidět minimálně v případě pavouků a mnohonožek, Čertovy schody hostí polovinu biodiverzity celé CHKO. Čím je to způsobeno?

Na lomy, zvláště ty vápencové, se již dávno nedíváme jako na nějakou jizvu v krajině. Naopak je vnímáme – díky studiu bioty, která na postindustriálních lokalitách žije – jako vítaná druhotná stano-

viště, refugia druhů, které z naší krajiny, zejména vlivem zarůstání dřevinami, postupně mizí. Názorně si to ukážeme u pavouků – díky výborné znalosti jejich ekologie a biotopových nároků představují přímo učebnicovou bioindikační skupinu. Pro účely ochrany přírody jsou významné ty druhy, které Jan Buchar a Vlastimil Růžička (2002) charakterizují jako se silnou vazbou k ohroženým a mizejícím stanovištím, nebo je Milan Řezáč a kol. (2015) klasifikují do stupňů ohroženosti vyšších než téměř ohrožený (tedy zranitelný, ohrožený a kriticky ohrožený). Takových druhů bylo ve velkolomu Čertovy schody nalezeno 53, z nichž 25 lom trvale obývá, zbývajících 28 bylo zjištěno jen jednou nebo dvakrát. S největší pravděpodobností to tedy byli „zatoulanci“, kteří do lomu náhodou spadli, ale stálou populaci zde nevytvořili. Z měkkýšů se v Čertových schodech nacházejí tři takto klasifikované druhy (ovsenka skalní, žitovka obilná a vřetenka lesklá) a nepatří mezi náhodné, nýbrž k nejpočetněji zastoupeným. Co tyto druhy pro přežití v lomu potřebují?

Specifický případ je již zmíněný kriticky ohrožený slíďák Waglerův (obr. 12), jenž byl ve velkolomu objeven v r. 2000 (Kůrka 2000b) a který se jinak v České republice vyskytuje už jen na šterkových březích Skalické Morávky (Majkus 2003). Pro něj má stěžejní význam vodní hladina na dně lomu spolu s různě velkými kameny a šterkem. V jejich vlhkých šterbinách se ukrývají mláďata, zatímco samice s kokony se sluní na povrchu větších kamenů. Díky příkladné spolupráci Velkolomu Čertovy schody, a. s., byl naplánován postup, aby tento kriticky ohrožený pavouk mohl nadále přežívat i po ukončení těžby a postupném zatápění lomu vodou.

Zbývajících zde nalezené bioindikační druhy pavouků se na svých potřebách stanoviště téměř „jednomyslně shodly“.

šina je vázaná na otevřené (83 %) a suché (77 %) biotopy. Za všechny uvedme skálovku velkou (*Gnaphosa lucifuga*, obr. 13), skákavku křížovou (*Pellenes tripunctatus*), křížáka pyřitého (*Agalenatea redii*) a ostníka šestiskvrnného (*Ero aphanis*). Právě stepní lokality jsou u nás ohrožené, a proto by se takový typ biotopů měl ve velkolomu podporovat. K udržení co největší biodiverzity, tedy i druhů preferujících stinnější a vlhčí podmínky, je však zapotřebí vytvořit mozaiku co nejrůznodějšších biotopů. Na nejstarších patrech těmto - rokům vychází Velkolom Čertovy schody vstříc. Na naše doporučení jsou prořezávány náletové dřeviny, čímž se lokalita prosvětluje (a otepluje), naopak na místech, kde se přirozeně zdržuje voda, jsou budována jezírka. Tím pádem tady mohou žít i vzácné vlhkomilnější druhy jako plachetnatka Mughova (*Mughiphantes mughii*) a pavučenka rohatá (*Sintula corniger*).

Obecně by hlavním cílem rekultivací lomů měl být vznik pestré mozaiky stanovišť. Té nejlépe dosáhneme tak, že se upustí od jakéhokoli osazování, nechají se volně ruce přírodě a naopak budou odstraňovány náletové dřeviny. Dosud uplatňované technické rekultivace vedou k zalesnění, ačkoli lomy neslouží k hospodářské produkci dřeva. Ty ohroženým druhům živočichů a rostlin škodí a znamenají jen mrhání finančními prostředky. Proč nevyužít potenciálu, který příroda sama a zdarma nabízí? Stačí maličkost – implementovat tento postup do příslušných zákonů.

Za umožnění výzkumu a finanční podporu vděčíme společnosti Velkolom Čertovy schody, a. s. (projekt AP 10/33).

Použitou literaturu najdete na webové stránce Živy.